

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 45 Volume: 9 Issue: 45

Ağustos 2016 August 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SERAMİK MALZEMENİN TAKLİT ARACI OLARAK KULLANIM OLANAKLARI USING POSSIBILITIES OF THE CERAMIC MATERIAL AS AN IMITATION MEDIUM

Kamuran Özlem SARNIÇ*

Öz

İnsanoğlu varoluşundan itibaren önceleri doğayı daha sonra gördüğü, algıladığı her şeyi taklit etmeye çalışmıştır. İnsan, bu süreçte inançlarını, duygularını ve doğanın ona sunduklarını kullanarak taklit etme yolunu tercih etmiştir. Bunun için de en çok kendisine en yakın malzeme olan toprağı seçmiş, toprağı önce güneşle sonra ateşle buluşturup seramik nesnelere dönüştürmüştür. Böylece seramik, hem insanın duygularını ifade etmede kullandığı bir malzeme hem de teknik yetiyle birleştiğinde plastik gücüyle müthiş bir taklit aracı olmuştur.

Yapılan bu araştırma; seramik malzemenin taklit aracı olarak kullanım olanaklarına bağlı olarak sınıflandırılması ve örneklerle değerlendirilmesi üzerine kurulmuştur. Bu doğrultuda yapılandırılan çalışmada; sanat tarihi ve günümüz seramikleri açısından önemli bazı örnekler ele alınarak değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Taklit, Malzeme, Sanat, Teknik.

Abstract

Since the existence of mankind, human beings have tried to imitate first the nature and then everything that he has seen and perceived. The human being has preferred the path of imitation by using his beliefs, emotions and the offers of the nature in this process. He has chosen the clay which is the closest material to him and he has transformed the clay to the ceramic objects by bringing the clay with the sun and the fire. Thus, the ceramic is both a material using in expressing the feelings and when it combines with the technical competence an imitation tool that has strong plastic shaping power.

This research is based on classifying and evaluating using possibilities of the ceramic material as an imitation medium by means of the examples. In this respect, historical and contemporary ceramic examples were discussed in the framework of the research.

Keywords: Ceramic, Imitation, Material, Art, Technique.

GİRİŞ

İnsanlık erken dönemlerden itibaren tapınma, beslenme, iletişim kurma gibi ihtiyaçlar doğrultusunda üretim yaparken farkında olmadan gördüğü yansıtarak sanatın temellerini atmıştır. Mağara resimleri ile başlayan bu süreçte sözü edilen temel insanoğlunun benzetme yoluyla attığı ilk adımlardır. Sanat insanın doğayı taklit etme çabasıyla filizlerini vermeye başlamıştır. Nermin Sinemoğlu'nun sözü edilen resimlerin içeriği ile ilgili söylediği; "Hemen hemen tümü ile hayvanı konu olarak seçen resimlerin içeriği, yaşayabilmek için öldürmek zorunda kalan avcı toplumunun doğal çevresine uyabilmesi için uyguladığı eylemdir" (Sinemoğlu, 1984: 10) sözleri insanoğlunun benzetme yolunu neden tercih ettiğini açıklamaktadır.

Görsel 1: Yaralı Bizonlar, Lascaux, Fransa.

Benzetmeyle başlayan sanatsal serüven zaman içerisinde hem fikirler ya da karşıt fikirler ortaya çıkmasına neden olmuş, sanatsal üretimler anlaşılmaya, analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda sanat felsefesinde taklit, mimesis kavramıyla karşılık bulmuştur. Mimesis; "taklit etmek benzerini yapmak anlamına gelen "miméomai" fiilinden türemiştir". (www.nisanyansozluk.com) Sanatın "doğanın taklidi olduğu şeklindeki düşünce bize Antikite'den kalan bir mirastır. Bu yaklaşım; model-taklit, paradigma-mimesis gibi kavramsal çiftler etrafında şekillenen ve yüzyıllar boyunca sanatçıyla yapıtı arasındaki ilişkilerle ilgili bütün söylevlere yön veren temel düşünce olmuştur". (Bal, 2011: 146) Burada sözü edilen felsefi yaklaşım taklidin sadece biçimci yanını değil öze ilgili içeriksel yanını da ele almaktadır. Bu

* Öğretim Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, Yerleşke Antalya-Türkiye. kosarnic@gmail.com

bağlamda, Mimesis Kuramı'na göre; "taklit ne kadar başarılı ise, sanat eseri de o kadar büyük değer taşıyacaktır". (Yetkin, 179: 9)Platon bu konudaki düşüncesini "sanat doğanın yansımasıdır ve sanat yaşamın taklididir" (mebk12.meb.gov.tr/.../17121106_sanatfelsefes.doc) savıyla ifade etmiştir.

Aristoteles ise, Platon'un mimesis kaynağından yola çıkmakla birlikte, "Taklit içtepisi insanlarda doğuştan vardır. İnsanlar bütün öteki yaratıklardan özellikle taklit etmeye olağanüstü yetili olmaları ile ayrılır ve ilk bilgilerini de taklit yoluyla elde ederler" (Hançeroğlu, 1979: 170) sözleriyle mimesis kavramıyla ilgili fikirlerini ortaya koymuştur. Platon'un ve Aristoteles'in sanat ve estetik kuramları o kadar etkili olmuştur ki, bu kuramlar kendilerinden sonra gelen birçok filozofu etkilemiş, onlara ilham kaynağı olmuştur. Ayrıca, taklidin insanlık tarihi ile eş zamanlı denilebilecek varlığı ile ilgili olarak Behçet Aktaş'ın Yüksek Lisans tezinde geçen "Taklit insan doğasının zihinsel aktivitesini tetikleyen uygarlığı açıklayan önemli bir kavramdır. Neredeyse bütün uygarlık taklit kavramı üzerine kurulmuştur. İnsanın dinsel, teknik ve sanatsal eylem ve ihtiyaçları, belli doğal ve kurgusal yapıların sağladığı kılavuzlarla geliştirmiştir" (Aktaş, 2011: 46) sözleri taklit kavramının günümüz sanatında da yer almasını açıklar niteliktedir.

Görsel 2: Omar Ortiz, Hipperrealizm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 14x180 cm., 2011.

Taklidin hem yaşamın içindeki hem de sanattaki varlığı farklı disiplinlerde ve alanlarda her daim kullanılmasına neden olmuştur. Gelişen teknolojiler, bulunan farklı malzemelerin çeşitliliği (plastik, kompozitler, strafor, dijital baskı vb.) taklit etmede çok geniş olanaklar sunmakla birlikte, sanatçısının ya da zanaatkarının elinde şekillenen seramik malzeme, taklit kavramının en eski, en çok kullanılan araçlarındadır. Bu nedenle taklit kavramının varoluşunda insanoğlunun seramik malzemeyle olan serüveni önemli bir yere sahiptir. Sözü edilen serüvende önce seramik malzemedan üretilen ihtiyaç nesnelere daha sonra bir sanat disiplini olarak seramikte ve seramik sanayinde taklitçi yaklaşımları görmek olasıdır. Sanatta, teknolojide, kültürde, ekonomide ve kaynaklarda ortaya çıkan yenilik ve gelişmelerle, buna ek olarak en önemlisi sanatçısının birikim ve yeteneği ile birlikte seramik malzemenin taklit olanakları da çeşitlilik göstermiş, uygulama yelpazesi genişlemiştir.

1. SERAMİK MALZEMEYLE TAKLİT

Tarihsel süreçte seramik malzemenin keşif ve olanaklarındaki gelişmelere dayalı olarak her daim taklit unsuru görülmektedir. Bu olanaklara bağlı olarak seramik malzeme yüzyıllar boyunca çoğu zaman başka malzemelere öykünerek ele alınmıştır. Bu bağlamda insanoğlu, gerek bünyeyi oluşturan gerekse sır bileşeni ya da süsleme elemanı olarak kullandığı seramik malzemeyle amaçları ve ihtiyaçları doğrultusunda tasarlarken bazen de keşfettiği başka malzemelerin yerine koymuştur. Bunun nedeni çoğu zaman yeni keşfedilen maden, mineral ve yeni malzemelerin seramik malzemedan daha değerli ve elde etmesi güç olmasıdır, örneğin; "seramiğin tarihsel gelişimine bakıldığında ilk taklit kapların M.Ö. 3000 yıllarında Tunç Çağı'nda; metal kapların ortaya çıkışıyla birlikte görülmektedir. Bu kaplar, pahalı ve değerli olan metal kapların taklididir. Tunç Çağı'nda ve sonrasında da seramik kapları metale benzetme çabası çeşitlenerek devam etmiştir."(Önder Er, 2004: 3) Kısacası; doğaya hayranlık besleyen insanoğlu, doğanın çeşitliliğini seramik malzemeyle bir taklit aracı olarak kullanıp olanakları çeşitlendirmiştir. Bu çeşitlilik incelendiğinde içinde birçok sınıflandırma barındırmaktadır. Çünkü seramik malzeme, olanakları açısından çok çeşitlilik göstermektedir. Sözü edilen çeşitlilik bünye, sır, astar, şekillendirme yöntemleri ve kişisel sanatsal söylemlerde gözlemlenebilir. Bu nedenlerle bir sınırlılık belirlemek için çalışma içinde yer alan inceleme ve örnekler, seramikte bünye, sır ve süsleme ile taklit başlıkları altında ele alınmıştır.

1.1. Seramikte Bünye ile Taklit

Seramik yapımında süreç bünyeyle başlar. Kullanılacak olan bünyenin niteliği yapılacak olan ürüne göre farklılık gösterir, kimi zaman da özel ilave malzemeler gerektirebilir. Bu ilave malzemeler yapılacak olan ürüne ve niteliklerine göre tasarım sürecinin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde seramik bünyenin taklit etmede bir araç olarak kullanılması çok erken dönemlerden itibaren tercih edilmiştir. Sözü edilen erken örneklerde farklı kil çeşitleri herhangi bir katkı yapılmaksızın olduğu gibi kullanılarak şekillendirilirken daha sonraları farklı malzeme ve özellikleri tanındıkça tasarlanan ürüne bağlı olarak ilaveler yapılmış, bünyeler geliştirilmiştir. Bu gelişmeler kimi zaman seramik sanat tarihinin en önemli buluntu ve örnekleriyken kimi zaman da sanatçısının üslubu haline almıştır.

1.1.1. Agateware

İnsanın yeni malzemeleri, mineralleri, madenleri keşfedişiyile bir paralellik içerisinde seramik malzemenin taklit niteliği farklı boyutlar kazanmıştır. Bunlardan bir tanesi Agateware olarak bilinen ürünlerde kullanılan mermer tekniğidir. Adından da anlaşılacağı gibi seramik malzeme kullanılarak doğadan çıkartılan mermer veya akik taşı taklit edilmeye çalışılmıştır. "...bu teknik, farklı renkteki çamurların üst üste konulup yoğurulması sonucu ortaya çıkan damarlı görünümü ile mermere benzediği için dilimizde "mermer tekniği" olarak adlandırılır. Bir renk yığını haline gelen çamur kütle bir misina ya da tel ile kesildiğinde çok renkli bir tabaka görüldüğünden ve bu yüzey agat taşına benzetildiğinden İngiltere'de "Marbling" olarak adlandırılır. Dünyada genellikle "Agateware" olarak bilinen mermer tekniği Japonya'da "Nariage" ya da "Nerikomi" Almanya'da "achatware" olarak bilinmektedir." (Önder Er, 2004: 4)

Görsel 3: Samuel Bell, Agateware Kupa, 16,5 cm. 1745, İngiltere. Görsel 4: Akik Taşı Kesiti.

Kökeni 10. yüzyıla kadar dayanan bu teknik nesneyi seramik bünyeye taklidin örneğidir. Mermer görüntüsü ile bizi yanıltan bu seramikler söz konusu teknik aracılığıyla akik (agat) taşına öykünmektedir.

1.1.2. Siyah Basaltware

Siyah Basaltware terimi siyah pekişmiş bünyeye sahip, görünümleri metale öykünen Wedgwood üretimi seramikler için kullanılmaktadır. Bu görünüm, özel bir bünye harmanı ile sağlanmaktadır. Ürünlerin esin kaynağı ise Etrüsk seramikleridir. (Bkz. Bucchero Seramikleri) Josiah Wedgwood, "1768'de siyah pekişmiş bünye imal etmiştir. İlk çalışmalarına Haziran 1766'da İtalya ziyaretinden hemen önce başlamıştır. Eylül 1767'de deneysel çalışmaları iyi yol kat etmiştir. Bir yıldan daha kısa sürede üretime geçebilecek hale gelmiştir. Wedgwood'un tabiri ile Siyah Bazalt pazara sunulmuştur. Pişirilmeden önce kırmızımsı kahverengi piştikten sonra siyaha dönen bir kil kullanılmıştır." (<http://www.wedgwoodmuseum.org.uk/black-basalt>) Görüntüsü, mısır siyahı olarak bilinen kilin görüntüsüne benzemektedir. Wedgwood'un Siyah Bazalt bünyesinin güçlü zengin rengi, bünyeye eklediği mangan sayesinde ortaya çıkmıştır. Böylece hem metal görünümü veren hem de yine metale öykünen Etrüsk buluntularına benzeyen seramikler doğmuştur. Mangan katkısı ile bünye tam anlamı ile metali taklit ederken, biçimsel benzerlikler de pekiştirici bir unsur oluşturmuştur.

Görsel 5: Wedgwood, Siyah Basaltware, Maşrapa, 1780, İngiltere. Görsel 6: Metal Taklidi Etrüsk Seramik Buluntusu, MÖ. 750-550.

1.1.3. Frit Katkılı Bünyeler

Bünye ile taklidin bir diğer örneği ise frit katkılı seramiklerdir. "Fritli hamur olarak adlandırılan seramik bünyeler, literatürde "silisli hamur", "quartz-frit", "faience", "artificial paste", "kashi" gibi isimlerle birlikte en çok "fritware" ya da "stonepaste" olarak kullanılmaktadır" (Yarol, 2008: 8). Bu seramikler porselene öykünürler. "Beyaz görünümleri, bezemeye ya da sırlamaya uygun zemin oluşturma özellikleri, fritli bünyelerin en büyük çekiciliğidir. İranlı çömlekçi bir ailenin oğlu olan Ebu'l Kasım'ın 1301 tarihinde yazdığı seramik defteri, fritli bünyelerle ilgili kaynakların temelini oluşturmuştur." (Yarol, 2008: 9) Sözü edilen frit katkılı bünyelere dünyanın birçok bölgesinde üretilmiş örnekler vermek mümkündür. Bunların

içinde Türk seramik geleneğinin temel taşlarından olan Osmanlı seramikleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Anadolu Seramik (çini) Sanatı, Osmanlılar ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. “Özellikle 15. ve 17. yüzyıllar arasında İznik, önemli bir çini ve seramik üretim merkezi haline gelmiştir ve kullandıkları harman benzer üretim yapan diğerlerinden farklıdır.” (Yarol, 2008: 18) Ancak ortak amaç, Uzakdoğu’nun porselen üretimiyle ulaştığı nadide örneklerle yerel hammaddeler kullanarak ulaşmak isteğidir. Bu üretimler daha sonra porselenmiş gibi görünmekten çok öteye geçerek bir gelenek ve üslup haline gelmişlerdir. Çininin ve aynı zamanda porselenin de özelliği olan sertlik, sağlamlık, renklerin canlılığı, parlaklığı ve derinliği; harmandaki kuvarsın yoğunluğu ile sağlanmaktadır.

Görsel 7: Frit Katkılı Bünye Üzümlü Tabak, 1500, İznik, Türkiye. **Görsel 8:** Mavi Beyaz Üzümlü Porselen Tabak Ming Dönemi, 1403-1424, Çin Queensland Üniversitesi Koleksiyonu.

1.1.4. Özel Bünyeler ve Teknikler

Bu başlık altında sınıflandırılması yapılmış olan grup içerisinde çeşitlilik sayısı fazladır. Sayının fazla olmasının nedeni ise bu grup içerisine dâhil edilebilecek çalışmaların daha çok kişisel teknik ve uygulamalara dayanıyor olmasıdır. Seramik malzeme bileşen olanaklarının fazlalığı ile orantılı olarak kişisel teknik ve uygulamalardaki bileşim olanaklarını da arttırmaktadır. Bu bağlamda çalışmalarında seramik malzemenin taklit gücünden faydalandığı gözlemlenen sanatçılardan biri Kanadalı seramikçi Marilyn Levine’dir. Levine, eserlerinde genellikle deriden üretilmiş nesnelerin seramik malzemeden üretilmiş görsel olarak neredeyse gerçeği ile ayırt edilemeyecek kadar gerçekçi taklitlerini büyük bir ustalıkla yapmıştır. Bu öykünmecî biçimin en önemli özelliği, izleyicinin ilk bakışta imgeyi temsil ettiği şeyin aslı olduğunu sanmasıdır. Levine, seramik bünye ile oynayarak gözü aldatmayı başarmıştır. Eleştirmen Harold Rosenberg’e göre; Marilyn Levine’nin kendi ifadesiyle tanımladığı sanatı şu şekildedir; “Özünde kavramsal bir sanat. Doğada var olmayana gözü sevk eden ama sonrasında da izleyiciye gördüğünün aslında gördüğü olmadığını kavratran bir yaklaşım benimki.” (De Waal, 2003:172) Levine’nin bu yaklaşımı, özel bileşenlerle elde ettiği “seramik bünyede kendine has harmanıya hayat bulmaktadır. Yapılan harmanda Levine; kili naylon elyafı veya cam elyafı ile karıştırarak deri ayakkabı, sırt çantası ya da ceket gibi nesnelerin titiz seramik taklitlerini yapmıştır.” (De Waal, 2003:172)

Görsel 9: Marilyn Levine, Seramik Çanta, 28 x 43 x 74 cm., 1979. **Görsel 10:** Gerçek Deri Seyahat Çantası.

Seramik malzeme olanaklarını kullanarak tercih edilen bünye ve teknikle gerçeğiyle ayırt edilemeyecek ustalıkta ve görsellikte çalışmalara imza atan bir diğer seramik sanatçısı da Ah Leon’dur. Leon, ahşap malzemenin bütün yapısal, dokusal özelliklerini üzerinde barındıran seramik çalışmalara imza atarken, “izleyicisine nadir rastlayabileceği algı deneyimi yaşatmakta ve bu seramiklere dokunma isteği uyandırarak kendi içinde bu ahşap mı? Sorusunu sordururken gerçeğini, seramik taklidiyle buluşturmaktadır.” (<http://www.ipreciation.com/ah-leon>)

Görsel 11: Ah Leon, Stoneware Masa, 98 x 83 x 58 cm., 2002. Görsel 12: Gerçek Ahşap Masa.

1.2. Seramikte Sır ile Taklit

Seramik nesneye birçok nitelik kazandıran sır uygulaması seramiğin nihai sonuca ulaşmasındaki en önemli basamaklardan biridir. Sır bünyeyi örten, koruyan ve kimi zaman daha estetik gösteren bir unsurdur. Sır, seramik bünye üzerinde son sözü söylerken, çeşitli amaçlara da hizmet etmiş bu süreç içinde bazen bir taklit aracı olarak da kullanılmıştır. Sır bünyesi içinde kullanılan farklı nitelikteki bileşenler aracılığıyla kimi zaman mineraller kimi zaman madenler de taklit edilmeye çalışılmıştır.

1.2.1. Seladon Sırları

Seladon sırlar ilk olarak yeşim taşıyı taklit etmek için tasarlanmıştır. Yeşim, asırlar boyunca mücevherat ve küçük heykel yapımında kullanılan, en çok yeşil renkteki türü ile bilinen ancak geniş bir renk yelpazesine sahip bir taştır.

Seladon sırları da "Yue (yeşil) kapları olarak adlandırılan, M.S. 7. yüzyılda Altı Hanedan döneminde Çin'de ortaya çıkmış gelişim göstererek Kore'ye oradansa Japonya, Tayland ve Vietnam'a ulaşmıştır. Bu tekniği her ülke, kültürel, geleneksel birikimlerinin etkisiyle kendilerine özgü yöntemler ve değişik sanat anlayışlarıyla yorumlamışlardır. Tang sülalesi (M.S. 618-907) döneminde seladonların pişirim teknolojisi ve çamur bünyesi geliştirilmiştir. Sung (960-1279) hanedanlığı döneminde seladonlar en üst kalitedeki seviyesine ulaşmıştır." (Genç, 2013: 221) Aşağıda verilen örneklerde seladon sırlarının yeşim taşıya öykünen uygulamasını gözlemek mümkündür.

Görsel 13: Seladon Sırlı İbrik, 21 x 13 x 23cm., 12. yüzyıl, Kore. Görsel 14: Gerçek Yeşim Taşı Biblo.

1.2.2. Delft İşleri

İngiltere ve Hollanda'da üretilen kalay sırlı seramik grubu ilk kez 17. yüzyıl başlarında Hollanda'nın Delft kentinde üretildiğinden bu adla anılır. Bu seramikler, mavi-beyaz Çin porselenlerinin güzelliğine öykünerek aslında porselen olmayan düşük dereceli bünyenin üzerine örtücü nitelik gösteren bir hammadde olan kalay (SnO₂) ilaveli sırlar uygulanarak üretilmişlerdir. "1640-1740 yılları arasındaki süreç yüz yıl boyunca bu üretimlerin altın çağı olmuştur." (Archer, 1997: 73)

Görsel 15: Delft İş Çaydanlık, 16,5cm, Erken 18. yüzyıl. Görsel 16: Jingdezhen İş, Porselen Çaydanlık, Ming Dönemi 16. yüzyıl, Çin. (Philadelphia Sanat Müzesi Koleksiyonu)

1.3. Seramikte Süsleme ile Taklit

Süsleme veya bir diğer deyişle dekor, seramik yüzeylere birçok farklı safhada uygulanabilen önemli bir değer unsurudur. Süslemede birçok yöntem ya da yöntemler tek başına veya bir arada kullanılarak uygulanabilir. Sözü edilen bu yöntemlerin içerdiği malzeme olanakları ve uygulama biçimi bazı taklitçi yaklaşımların meydana gelmesine olanak sağlayabilir. Bu yaklaşımlar, bazen sanatçısına ait bir üslup bazen de yapıldığı döneme damgasını vuran uygulamalar olarak görülmektedir.

1.3.1. Lydion Kapları

Tarihsel süreç içerisinde seramikte taklit kavramı incelendiğinde mermer görünümü elde edilmeye çalışılmış olan seramik kap örnekleri dikkat çekici bir yere sahiptir. Bunların bazılarında daha önce bünye ile yapılmış örnekler incelenirken değinilmişti. Bünye ile oluşturulanların dışında süsleme teknikleri kullanılarak sözü edilen etki verilmeye çalışılmış astar dekorlu erken dönem örnekleri Lydion kaplarıdır. "Anadolu'da M.Ö. 5000-5500'lerden itibaren görülen astarlı seramikler, astarın farklı yöntemlerle kullanımıyla çeşitlenmiş, gelişerek seramik tarihindeki yerini sağlamlaştırmış ve Lidya'da 5. yüzyılda mermer taklidi seramiklerde farklı bir astar ile dekorlama yöntemi kullanılarak ortaya çıkmıştır. Astar yöntemiyle yapılan bu seramiklerde çok uçlu bir fırça yardımıyla birbirine bitişik dalgalı çizgiler ya da bukleler oluşturulur. Damarlı boyalı ve mermer taklidi bu seramiklerin çoğu, M.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilir." (Önder Er, 2004: 4)

Görsel 17: Mermer Taklidi Dekorlu Lydion Kabı, M.Ö. 540-510. Görsel 18: Mermerden Yapılmış Kâse, Mezopotamya, MÖ. 1100, Manhattan Sanat ve Antika Merkezi, ABD.

Buklemsi etkilerle dekorlanmış bu seramiklerde Görsel 17'de de görüldüğü gibi astar yöntemi ile mermerin dokusal özellikleri, damarları görsel olarak taklit edilmeye çalışılmıştır.

1.3.2. Bucchero Kapları

Bucchero kapları, metal ürünlerin seramik malzeme kullanılarak taklit edildiği ürünlerdir. Buccheroların Etrüks medeniyeti tarafından üretilen astarlı (terrasigilata) bir tür içme kabı olduklarını belirtmek gerekir. "Antik Etrüks'te çanak çömlekler indirgen ortamda pişirilerek kırmızı olan kil siyaha dönerek metal taklidini oluşturur. İndirgeme yapılmadan önce ince bir astar katmanı uygulandıktan sonra işler perdahlanmıştır. Kokulu bir kil türü olan Bucchero, kaplara da ismini vermiştir. Arkeolojik kazılardan sonra büyük ilgi gören Buccheroların taklitlerini Avrupa'da 18. ve 19.yüzyıllarda (Wedgwood Siyah Bazalt İşleri) görülmektedir. Kalıba basılarak üretilen Buccherolar doğudan gelen Etrüks çömleklerine doğan arzu üzerine pahalı metal ürünler yerine daha uygun metaline eş değer seramikler olarak üretime başlanmıştır." (<http://en.wikipedia.org/wiki/Bucchero>)

Görsel 19: Etrüks Bucchero Seramik Kabı, M.Ö. 5. yüzyıl. Görsel 20: Gümüş kap, M.Ö. 5. yüzyıl.

Görsel 19-20'de verilen karşılaştırmalı seramik (Bucchero) ve metal kap örnekleri, Leiden Üniversitesi Arkeoloji Bölümünde yapılan bir yüksek lisans tezine de konu olmuştur.

1.3.3. Lüsterli Kaplar

Lüsterli kaplar metal malzemeye öykünülen en ihtişamlı görünüşe sahip seramiklerdir. "Lüster ya da lostara sözcüğü, parıltı, ışıltı anlamı taşımaktadır. Lüsteri pırıltılı renkli bir yüzey efekti olarak tanımlayabiliriz. Lüsterin albenisi yanardöner metalik ışıltısından kaynaklanır." (Çizer, 2010: 11) Seramikte Lüster tekniği, seramik geleneğinin en cazip ve çarpıcı buluşlarından biridir. "Dünya seramik tarihindeki diğer tekniklerden farklı olarak kısa kesintilere uğramış olsa da günümüze dek gelişerek, hep canlı kalmayı başarmıştır. Lüsterli seramiklerin ilk defa nerede üretildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, ele geçen buluntulara dayanarak bilinen en eski örneklerin Irak'ta, Bağdat, Basra, Kufe kentlerinde, 9. yüzyıl başlarında üretildiğine inanılmaktadır." (Çizer, 2010: 19-20) Sırlanan yüzeylere lüster uygulaması sır içi, sır üstü olarak ikiye ayrılmaktadır. "Gümüş ve bakır bileşiklerinden oluşan pigmentler, kil ya da Okr ile karıştırılarak yüzey üzerine uygulanır." (Çizer, 2010: 117) Bu yöntemle yapılan uygulama, indirgen ortamda pişirilir. Bu sayede metalik görünüm elde edilir. Bir diğer yöntem ise yükseltgen ortamda yani yüksek

oksijen yanımı oluşan ortamda pişirmektedir. Bu yöntemle yapılan lüsterler indirgen ortam kadar yanardönerli olmasa da metalik etkiyi verir. "Bu grup lüster taşıyıcı reçine ve inceltici bir yağ içinde çok ince dağılmış metal tuzlarından oluşmaktadır." (Çizer, 2010: 144)

Görsel 21: Gözenekli Bünye Kalay Sırı Üzerinde Bakır Lüsteri, M.S. 1450-1500, Manises, İspanya, Victoria & Albert Müzesi.

Görsel 22: İşlemeli Bakır Tabak, 16. yüzyıl, İtalya, Victoria & Albert Müzesi.

1.3.4. Özel Dekorlar ve Teknikler

Dekorlama teknik ve yöntemleri aracılığıyla seramik malzemenin taklit gücünü ön plana çıkararak kişisel üsluplarını oluşturan sanatçıların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Burada her birini tek tek ele almak mümkün olmasa da bazılarına değinmeden de geçmek mümkün değildir. Özellikle endirekt baskı dekorları bu tip uygulamalara olanak sağlayan güçlü örneklerdir. Çalışmalarında endirekt baskı dekorunu büyük bir ustalıkla kullanarak başka malzemelerden üretilmiş nesnelere seramik malzeme ile taklit eden Amerikalı seramik sanatçısı Richard Shaw'un eserleri bu konuya iyi birer örnek oluşturmaktadır. Sanatçının çalışmaları aslının aynısı olarak da tanımlanabilecek "Super Object" (Mükemmel Nesne) akımı içerisinde değerlendirilmektedir.

Görsel 23: Richard Shaw, Endirekt Baskı Dekorlu Seramik İskambil Kulesi. **Görsel 24:** İskambil Kâğıdı Destesi.

Görsel 23'te verilen örnekte Richard Shaw, bir anı canlandırıcısına gerçekçi çalışmıştır. Sözü edilen ve benzeri eserleri için yapılan bir yorumda şu sözler yer almaktadır; "Çağdaş dünya seramikleri içerisinde gözü yanılsatan heykelleriyle alanında kendinden söz ettirecek bir sanatçı. Geliştirdiği teknik çok şaşırtıcı, mükemmel bir şekilde kalıplanmış nesnelere ve sır üstü dekal kullanımıyla gerçekleştirmiş objeler. Tüm bu teknik başarısını akıl almaz fikirleri ile birleştirerek, hikâyeci, gerçek ötesi bir hassasiyetle ortaya koyuyor." (<http://www.richardshawart.com/home.html>)

Seramik malzemenin onu ele alanın sanatsal ve teknik yetisi ile ortaya çıkan taklit gücüyle ilgili olarak tespitite bulunmaya çalışılan bu araştırmada konuyla ilgili örnek teşkil edebilecek bir başka sanatçı ise Çin asıllı çağdaş sanatçı Ai Weiwei'dir. Sanatçının seramik ayçiçeği çekirdekleri müthiş bir taklittir. Sanatçı çalışmasını şu şekilde ifade etmektedir; "Aslında gördüğün gördüğün değildir. Gördüğün milyonlarca ayçiçeği çekirdeği, gerçekçi görünseler de her biri porselenden yapılmıştır. Bu porselenler yüzlerce zanaatkârdan oluşan bir grupla imal edilmiştir. Yapılan çalışma değerini sayısal çokluğuyla ve izleyicinin eserle iç içe olmasıyla kazanmıştır." (<http://www.aiweiweseeds.com/about-ai-weiweis-sunflower-seeds>)

Görsel 25: Ai Weiwei, Seramik Ayçiçeği Çekirdekleri, Tate Modern Galerisi, Turbine Hall Salonu, Londra.

Görsel 26: Gerçek Ayçiçeği Çekirdekleri.

Araştırma konusuyla ilintili eserleri olan örnek sanatçıların sayısını arttırmak mümkündür. Metin içerisinde sıklıkla vurgulandığı gibi seramik malzeme ile benzerini taklidi yapmak çokça başvurulan bir durumdur. Bu durum kimi zaman söylemi daha güçlü kıldığı için de tercih edilmektedir. Türk seramik sanatı içinde de eserlerinde bu etkiyi kullanan sanatçıları mevcuttur. Örneğin; yeni nesil Türk seramik sanatçılarından Ayşe Kurşuncu, Saklı adını verdiği yerleştirmesinde İstanbul Sokaklarını sergi alanı olarak

kullanmıştır. Kurşuncu'nun yerleştirmesinde yer alan kente ait nesnelere seramik malzeme ile yorumlanarak kentin içinde yeniden hayat buluşuyla ilgili olarak şu açıklama yapılmıştır; "kente ait, çoğunlukla fark etmediğimiz gündelik hayat nesnelere seramik benzerlerinden oluşturulmuştur. Bu sergi, kenti sanatın beyaz küpüne hapsetmek ya da kente dışarıdan yapay bir müdahalede bulunmak yerine, kente kendi nesnelere kullanarak dâhil olmuş, böylece kentin dilinden konuşmuştur." (<http://saklisergi.blogspot.com.tr/>)

Görsel 27: Ayşe Kurşuncu, "Saklı" Seramik Yerleştirme, 2012, İstanbul.
Görsel 28: Endüstriyel Metal Boru.

Tüm sözü edilen sanatçı yaklaşımları ve dönemsel ihtiyaçların doğurduğu başvuruların dışında seramik malzemeyle benzerini, taklidini yapmak seramik endüstrisinde de özellikle son dönemlerde önemli bir yol kat eden baskı yöntemleri (ink jet vb.) kullanılan karo gibi ürünlerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu ürünlerde ahşaptan, betona ya da paslı bir yüzeye kadar her tür dokuyu seramik yüzeye birebir aktarmak mümkündür. Seramik endüstrisinde malzemeyi başka bir şeyi taklit etme aracı olarak kullanmak kimi zaman sadece estetik nedenlerle tercih edilirken kimi zaman da özellikle ıslak zeminlerde kullanılan ürünlere kaydırmazlık gibi nitelikler katmak için de tercih edilmektedir.

Görsel 29: Hangisi Seramik? Sloganının Kullanıldığı Çanakkale Seramik 2015 Seramik Parke Kataloğu, Görselin Sol Tarafında Ahşap Parke, Sağ Tarafında Seramik Parke Kullanılmıştır.

SONUÇ

Belli bir örneğe benzeme veya benzetmeye çalışma anlamına gelen "taklit" seramik malzeme kullanılarak birçok farklı şekilde tarih boyunca konu edinilmiştir. Plastikliği en yüksek malzemelerden biri olan seramik ile yapılan, taklit etme unsuru öne çıkmış uygulamalarda ne kadar başarılı sonuçlar oluştuğu örnekler aracılığıyla göz önüne serilmiştir. Seramik sanatında tarihsel süreç içerisinde taklit; bünye, sır ve süsleme alanları temel alınarak hem eski hem de yeni örnekler incelenerek değerlendirilmiştir.

Seramik malzeme olanaklarının günden güne arttığı ve çeşitlendiği bunun da sanatçısının ya da zanaatkarının bilgisi ve yeteneği ile yoğrulmuş seramik malzemenin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan nesnenin taklit gücüne olumlu katkılarda bulunduğu görülmüştür. Ayrıca; toplumsal ve teknolojik gelişmeler yeni malzemelerle ilgili estetik görüşler, sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Sanatçıların üslupsal yaklaşımları ile malzeme olanaklarındaki gelişmeler taklit kavramının seramikte hayat buluşunda farklılıklara neden olsa da bu kavram ve yöntemler her daim var olmuştur ve olacaktır. Arkeolojik ve çağdaş örneklerden de anlaşılabilir gibi seramik malzemenin taklit aracı olarak kullanım olanakları uygulayıcısının yeteneği, bilgisi ve yaratıcılığı doğrultusunda gelişen, yenilenen sınır tanımayan bir başvurudur.

- AKTAŞ, Behçet, (2011), *Seramiğin Plastik Olarak İncelendiği Kavramların Güncel Sanat ile İlişkilendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- ARCHER, Michael, (1997), *Delftware at Historic Deerfield 1600-1800*, The Stationery Office in Association with the Victoria and Albert Museum.
- BAL, Ali Asker, (2011), *Temsil Felsefenin Işığında Resmin Zaman İçinde Gelişen Sorunu*, *Başkent Üniversitesi 1. Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara, S. 647, ss. 146-149.
- ÇİZER, Sevim, (2010), *Lüster Tarihi Tekniği Sanatı*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- DE WAAL, Edmund, (2003), *21th Century of Ceramics*, Singapore, Thames&Hudson World of Art Publishing.
- ER, ÖNDER, Çiğdem, (2004), *Seramik Sanatında Mermer Tekniği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GENÇ, Soner, (2013), *Artistik Seramik Sırları*, İstanbul, Boyut Matbaacılık.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, (1979), *Felsefe Sözlüğü 5. Basım*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- SİNEMOĞLU, Nermin, (1984), *Sanat Tarihi Tarih Öncesinden Bizans'a*, İstanbul, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.
- YAROL, Yasemin, (2008), *İslam Seramiklerinde Kullanılan Fritli Hamurun İncelenmesi ve Çağdaş Formlarda Uygulanması*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- YETKİN, S. Kemal, (1979), *Estetik ve Ana Sorunları*, İstanbul, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, İnkılap ve Aka Basımevi.
- Etimolojik Sözlük <http://www.nisanyansozluk.com/?k=mimesis&x=9&y=10> (Erişim: 02. Nisan. 2015)
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Bucchero> (31Mayıs2015)
- <http://saklisergi.blogspot.com.tr/> (29 Nisan 2016)
- <http://www.aiweiseeds.com/about-ai-weiweis-sunflower-seeds> (Erişim: 03 Haziran 2015)
- <http://www.ipreciation.com/ah-leon-%E9%99%B3%E6%99%AF%E4%BA%AE/> (Erişim: 30 Mayıs 2015)
- <http://www.richardshawart.com/home.html> (Erişim: 31Mayıs2015)
- http://www.wedgwoodmuseum.org.uk/learning/discovery_packs/pack/classical/chapter/black-basalt (Erişim: 27 Mayıs 2015)
- mebk12.meb.gov.tr/.../17121106_sanatfelsefes.doc (Erişim: 12 Mart 2015)
- Görsel Kaynaklar**
- <http://nevzatayan.blogspot.com.tr/2008/06/lascaux-maaras.html> (Erişim: 27 Nisan 2015)
- <http://www.omarortiz.com.mx/en/paintings-2011/321-enfoque> (Erişim: 02 Eylül 2015)
- <http://www.antiquepottery.co.uk/antique-pottery-and-ceramics/d/early-staffordshire-pottery-agateware-tankard-attributed-samuel-bell-pottery-new/200715> (Erişim: 13 Nisan 2015)
- <http://www.degerlitaslar.gen.tr/akik-agat-achat-yemen-tasi.html> (Erişim: 12 Nisan 2015)
- <http://gaukartifact.com/wp-content/uploads/2013/03/1280.2L.jpg> (Erişim: 10 Mayıs 2015)
- <http://www.ceramicstudies.me.uk/frame1tu7.html> (Erişim: 23 Eylül 2015)
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Stone_paste_dish_Iznik_Turkey_1550_1570.JPG (Erişim: 12 Mart 2015)
- <http://www.artmuseum.uq.edu.au/2009-exhibitions> (Erişim: 12 Mart 2015)
- <http://www.marilynlevine.com/artworkframeset.html> / (Erişim: 01 Mart 2015)
- <https://www.briefcase.com/korchmar-twain-22-leather-duffel-bag-11043/> (Erişim: 01 Mart 2015)
- <http://the-clayprofessor.tumblr.com/post/54012551866/the-master-of-wood-textured-ceramic-trompe-loeil> (Erişim: 01 Mart 2015)
- <http://www.gowfb.ca/images/country-regular-dining-table.1440795189.jpg> (Erişim:01 Mart 2015)
- <http://antiquealive.com/store/detail.asp?id=1093&CateNum=3&pname=Dragon-shaped-Celadon-Porcelain-Ewer> (Erişim:01 Mart 2015)
- <http://www.eliteauction.com/catalogues/111911/view.php?id=144>(Erişim:01 Mayıs 2015)
- <https://www.pinterest.com/pin/325244404317926271/> (Erişim: 21 Mart 2015)
- <http://www.philamuseum.org/collections/permanent/119715.html?mulR=964234660%7C87> (Erişim:01 Nisan 2015)
- GREENWALT, Crawford H. Jr, <http://sardisexpedition.org/en/artifacts/latw-95> (Erişim: 01 Mart 2015)
- https://www.1stdibs.com/furniture/more-furniture-collectibles/more-antique-vintage-finds/collection-ancient-alabaster-marble-limestone-vessels/id-f_823902/ (Erişim: 22 Mart 2015)
- MANON, Degenkamp, (2012), *Ceramic Versus Metal the Impact of the 1980's Debate on the Value of Pottery Versus Metal in Today's Museums*, Unpublished MA Thesis, Netherlands: Halbertsma Classical Archaeology University of Leiden Faculty of Archaeology.
- ÇİZER, Sevim, (2010), *Lüster Tarihi Tekniği Sanatı*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- <http://copperalliance.org.uk/copper-and-its-alloys/history/copper-through-the-ages> (Erişim: 27 Nisan 2015)
- <http://latimesblogs.latimes.com/culturemonster/2009/02/review-richard.html> (Erişim: 31Mayıs 2015)
- http://www.buldumbuldum.com/hediye/playing_card (Erişim:11 Mart 2015)
- http://www.brandmailive.com/2011/05/sayi_40/brandart.html (Erişim: 03 Haziran 2015)
- http://www.kadinvekadin.net/ay_cekirdegi_hafiza_kaybini_onluyor.html (Erişim: 03 Haziran 2015)
- <http://saklisergi.blogspot.com.tr/> (Erişim: 29 Nisan 2016)
- <http://www.civiatolyesi.com/products/detail?d=16> (Erişim: 29 Nisan 2016)
- http://www.kale.com.tr/i/content/2762_2_Seramik-Kataloglari-Seramik-Parke-Low-tr-en.pdf (Erişim: 29 Nisan 2016)